

LIBER AMICORUM

Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg.

J.F.JACOBS

De feestbundel die Jhr. mr. C.C. van Valkenburg bij zijn afscheid als voorzitter van het Centraal Bureau voor Genealogie was toegedacht, maar hem door zijn overlijden op 20 december 1984 niet meer overhandigd kon worden, is een schitterend uitgevoerd werk. Het is een huldeblijk aan een man die in vele functies, nationaal én internationaal, en door tal van publikaties (men vindt ze opgesomd in de eerste bijdrage van het boek) de genealogie gediend heeft.

Van Valkenburg was een manager - een type dat in de genealogische wereld schaars vertegenwoordigd is. Hoe men ook tegenover de manager mag staan, men zal moeten erkennen dat hij voor het grootschalig organiseren onmisbaar is. De explosieve groei van het Centraal Bureau voor Genealogie viel samen met zijn voorzitterschap. In zijn rede 'Wapenschouw', uitgesproken op 18 oktober 1975 ter gelegenheid van het dertigjarig bestaan van het Centraal Bureau, ontvouwde hij zijn ideeën over een nauwere samenwerking tussen de genealogische verenigingen en instellingen in Nederland. Vooral had hij daarbij een samenvoeging van de verzamelingen van het Centraal Bureau voor Genealogie en het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde (in de wandeling 'de Leeuw' genoemd) op het oog, die, gezien de gevestigde belangen, op dat moment nog ondenkbaar was: 'Het toekomstbeeld dat ik gaarne verwezenlijkt zou zien, is dat van mij persoonlijk. Noch in het bestuur van de 'Leeuw', noch in dat van het Centraal Bureau voor Genealogie heb ik tevoren hetgeen ik hier vanmiddag heb gezegd ter sprake gebracht. Wel heb ik het voorrecht gehad dertig jaar in beide besturen zitting te hebben. Ik weet daardoor dat niet ieder er zo over denkt als ik.' - Negen jaar later was, zij het onder de druk van de overheidsbezuinigingen, de samenwerking tussen

het Centraal Bureau en het Genootschap een feit. De collecties zijn thans samengevoegd en die ontwikkeling lijkt niet meer omkeerbaar.

Naast de genealogen heeft Van Valkenburg als medeoprichter en vice-voorzitter van het Iconografisch Bureau de kunst-historici aan zich verplicht; het komt in enkele opstellen in de bundel tot uitdrukking.

Bijeen bevat het boek 36 bijdragen. Met uitzondering van de eerste - drs.W.J.Kolff, 'Jhr.Mr.C.C.van Valkenburg, functies en bibliografie'- zijn zij in de alfabetische volgorde gerangschikt; door de grote verscheidenheid aan onderwerpen zou een systematische rangschikking niet eenvoudig zijn geweest. Zonder enig schrijver te kort te willen doen, beperk ik mij tot het noemen van enkele artikelen die mij bijzonder geboeid hebben.

Met de werkzaamheid van Van Valkenburg als voorzitter van de Hoge Raad van Adel (1966 tot 1984) houdt de bijdrage van mr. F. B.W. Baron van Lynden verband, 'Enkele notities over het adelsrecht en het adelsbeleid in de periode Van Valkenburg'. Hoewel het adelsbeleid onder Van Valkenburg ongewijzigd bleef - geen verheffingen, slechts één erkenning en een betrekkelijk restrictief inlijvingsbeleid-, hebben zich twee veranderingen voorgedaan die voor de toekomst van belang kunnen zijn. Ten eerste de Grondwetsherziening van 1983, waarbij artikel 74 eerste lid ('De Koning verleent adeldom') verplaatst werd naar de additionele artikelen ('Totdat ter zake bij de wet een voorziening zal zijn getroffen blijft artikel 74 eerste lid van de Grondwet naar de tekst van 1972 van kracht'). Men bedenke hierbij dat voor een Grondwetswijziging een gekwalificeerde meerderheid van tweederde vereist is, voor een wet daarentegen slechts een gewone meerderheid. De tweede verandering betreft de mogelijkheid van beroep op de Raad van State (momenteel krachtens de wet AROB), waardoor zich volgens Van Lynden een adels-jurisprudentie vormt. Zo besliste de Raad van State dat bij adoptie door een adelijk adoptiefvader het adoptiefkind geen adeldom verkrijgt, dat adeldom niet door onbruik verloren gaat en - in het geval van iemand van Javaanse adellijke afkomst - dat voor inlijving slechts diegenen in

aanmerking komen die hun adeldom ontleen aan landen met een vergelijkbaar adelsstelsel, in het algemeen gesproken de landen op het vasteland van Europa (ook Groot-Brittannië valt hier buiten).

Over de stamvader van het vorstenhuis Nassau handelt het opstel 'Dudo van Laurenburg. Overpeinzingen bij enkele oorkonden' van drs. H.H.W. van Eijk. Achter 'Dudo, graaf van Laurenburg, vermeld 1093-1117', zoals dr.A.W.E. Dek hem in zijn *Genealogie van het vorstenhuis Nassau* aanduidt, blijken veel vraagtekens geplaatst te kunnen worden. Niet alleen is de oorkonde van 1093 een vervalsing, een analyse van de beide oorkonden van circa 1117 roept twijfel op omtrent de vraag of Dudo wel graaf was en nakomelingen heeft gehad; de naam Dudo komt in de genealogie van het huis Laurenburg-Nassau verder ook niet voor. Het lijkt raadzaam hem als stamvader te schrappen.

Belangwekkend, ook voor het vraagstuk van de Hollandse 'welgeborenen', is de studie van N.Plomp, 'Adelsgunsten van de Rooms-Koning Sigismund'. Uit verschillende bronnen heeft Plomp voorbeelden verzameld van adilverleningen door koning Sigismund. Deze betroffen ten dele hoge ambtenaren van de Hollandse graven, voor wie nobilitering een statuskwestie was, ten dele echter gewone huislieden, die het er voornamelijk om de ermee verbonden fiscale voordelen te doen geweest zal zijn. Dat de graaf van Holland, die zich hierdoor inkomsten zag ontgaan, laatstgenoemde ontwikkeling in 1422 heeft afgeremd is plausibel te noemen. Sommige adilverleningen zijn trouwens twijfelachtig; met name het jachtrecht schijnt in de zeventiende eeuw een reden geweest te zijn voor het laten vervaardigen van notariële afschriften van adelsdiploma's. In dit verband een vraag: waar bevindt zich het andere afschrift van het vijfde diploma (blz. 245)? Dit vijfde, door Plomp als verdacht aangemerkte adelsdiploma slaat de brug naar een ander artikel in de bundel, 'Westlandse Valcken en de jacht' van W. Wijnaendts van Resandt. Op de genealogische gegevens in dit laatste stuk is kritiek mogelijk, daar enkele malen gelijknamige personen ten onrechte voor identiek gehouden zijn.

'Liegen tegen de dominee' was natuurlijk niet behoorlijk, maar men deed het wel wanneer het erom ging buitenechtelijke

kinderen voor wettelijk te laten doorgaan of hun werkelijke afstamming te verheimelijken. C.W. Delforterie geeft er in zijn aldus getitelde bijdrage drie voorbeelden van, ontleend aan Leidse doopboeken. Tot wat voor ingenieuze mystificaties men daarbij zijn toevlucht nam en hoe deze de genealoog vandaag nog de nodige hoofdbreken kosten, wordt in dit stuk op spannende wijze uit de doeken gedaan. Ik zou er een voorbeeld aan kunnen toevoegen uit later tijd, van 'liegen tegen de ambtenaar van de burgerlijke stand'. Het betreft een echtpaar -althans ik had eerst geen reden daaraan te twifelen- waarvan in de jaren 1815 tot 1834 voor de burgerlijke stand in Den Haag negen kinderen werden aangegeven. In alle gevallen werd vermeld dat de moeder de 'echtgenote' of 'huisvrouw' van de vader was. Toch was geen ondertrouw- of trouwinschrijving te vinden, dit terwijl man en vrouw beiden in Den Haag geboren waren. Doch zoals Delforterie al constateerde: *'Met namen kan geknoeid zijn, doop-, trouw- en huwelijksinschrijvingen kunnen ontbreken, maar een erfenis van bijna twee gulden moet toch bij de juiste persoon terecht gekomen zijn!'*, zo bleek ook hier het Burgerlijk Armbestuur van Den Haag beter op de hoogte van de feiten dan de burgerlijke stand. In 1816, bijna een half jaar na de geboorte van het eerste kind, werd aan de moeder een uitkering toegekend, waarbij in de notulen is aangetekend: *'een jong mensch, dog wiens regterhand door een zabelhouw voor haar onbruikbaar is, daarenboven nog belast met een zeer jong kind, in onecht verwekt bij een persoon die in hechtenis is wegens begane desertie'*. De uitkering ging, met een korte onderbreking, nog tot 1821 door en werd toen beëindigd, omdat zij inmiddels getrouwd zou zijn. Bij de burgerlijke stand is echter geen huwelijksaangifte of -akte te vinden. Ik vermoed dat het paar nooit officieel getrouwd is, eerst vanwege de problemen en later omdat niemand het huwelijk meer in twijfel trok.

Ten slotte zou ik nog willen wijzen op de bijdrage van mr. Y.H.M.Nijgh. In zijn artikel 'Genealogie gedurende de bezetting' belicht hij de pogingen van Nederlandse advocaten om met behulp van de genealogie joodse Nederlanders voor deportatie te behoeden. Het stuk is, ook vanwege de beoordeling van mede- en tegenspellers, van belang voor de geschiedschrijving.